

KO JE **NASILNIK** UPORODICI

Stručnjaci za nasilje u porodici kažu da postoje dve karakteristike po kojima se mogu prepoznati muškarci skloni nasilju u porodičnim i partnerskim odnosima: muškarci su i nasilni su. Sve drugo je neuhvatljivo. Nasilnici dolaze iz svih starosnih, obrazovnih i geografskih celina društva. Nema načina da prepoznate nasilnika, osim ako ga vidite kako vrši nasilje. On može biti dobrostojeći lekar i profesor, ugledni političar ili sportista,

jednako kao i niskokvalifikovani radnik koji živi na granici siromaštva. Može biti zavisnik od alkohola i droga, ali može biti i poklonik zdravog života i ishrane. Otuda je nasilje u porodici teško opravdati uzrocima poput siromaštva, alkoholizma, psihičke bolesti ili nečeg trećeg. Nasilnik je naprosto nasilnik. Jedino što im je svima zajedničko jeste skup ličnih uverenja i pogleda na svet zbog kojih misle da imaju pravo da budu nasilni.

Put do potpune kontrole

Nasilništvo nije reakcija na stres, nije ljutnja, bes, afekat, nego je potreba za dominacijom. Nasilnik svesno donosi odluku o svom ponašanju

Mnogo je pitanja koja žrtva porodičnog nasilja može sebi da postavi. Kao prvo, da li je partner uopšte nasilan? Jer, nasilje u svom početku može biti tako suptilno izvedeno da se u odnosu na batine i modrice, tj. fizičko nasilje, lako može "uklopiti" u šablone normalnog porodičnog ili partnerskog ponašanja. Nezdrav odnos, međutim, neminovno dovodi do nezadovoljstva, a potom i straha kod žrtve, najčešće žene, i ona počinje da se pita: zašto je tako bezvredna u njegovima očima, u čemu greši i šta da učini kako bi se on promenio? A da bi se problem razumeo, suštinu pitanja treba usmeriti prema samom nasilniku. Zašto je on takav kakav jeste, kako razmišlja i na koje načine pokušava da uspostavi dominaciju nad svojim žrtvom?

DR DŽEKIL I MR HAJD

Opšteprihvaćeno tumačenje porekla nasilništva glasi da ono potiče još iz detinjstva. Skoro svi nasilnici, uključujući i tinejdžere sa nasilničkim ponašanjem prema ljudima ili životinjama, imaju tipičan profil. Prvo i osnovno, nasilnik je u detinjstvu bio zlostavljan, psihički ili fizički. Drugo, preuzeo je model ponašanja svog roditelja, najčešće oca, koga je često gledao kako se "pobednički" i dominantno odnosi prema ostalima u kući, najčešće prema majci i sestri. I treće, jedan ili oba roditelja nasilnika korisnici su droga ili alkohola.

Naučeno ponašanje u detinjstvu, pa ma koliko neprijatno i bolno bilo, kao na primer videti da otac udara majku, kasnije će prerasti u shvatanje o "sasvim normalnoj" fizičkoj dominaciji muškarca i njegovom pravu da se tako ponaša i u vlastitom partnerstvu. Ukoliko dete vidi da majka toleriše takvo ponašanje, da ne odlazi od oca i ne buni se, u njegovoj percepciji ostaje da je ženama takvo ponašanje zapravo prihvatljivo.

Važna psihološka karakteristika nasilnika je i sklonost afektu. On će razlupati o zid prvi predmet koji dohvati mnogo pre i mnogo češće nego drugi ljudi. Neki ljudi, istina, svoj nekontrolisani stres i anksioznost pokušavaju da olakšaju na sličan način, ali treba imati na umu da je nasilništvo nešto drugo. Ono nije reakcija na stres, nije ljutnja, bes, afekat, nego je potreba za dominacijom. Nasilnici ne sprovode nasilje u odsustvu kontrole, naprotiv, oni su ti koji su izabrali da na situaciju odgovore nasilnički i pritom napravili svesnu odluku o svom ponašanju.

Stručnjaci ukazuju na još nešto: većina nasilnika ima podvoenu ličnost, istovremeno su nasilni ali i oštromni, pametni i veoma šarmantni. Zbog toga se i događa da kada žrtve prijave nasilje ni same nisu sigurne da li su u pravu, pošto ljudi oko njih ne veruju u njihovu priču. Iz zapisa stručnjaka, zbog tog spoljašnjeg utiska, žrtve imaju veoma malu podršku u svojoj okolini i za nasilnika najčešće čuju: "on je tako dobar" ili "on je divan, ti si tako srećna osoba". Većina nasilnika izgleda kao "dr Džekil i mr Hajd", kaže jedan stručnjak, zbog kontrasta u njihovoj javnoj i privatnoj sferi.

A ono što ih odlikuje privatno uglavnom su konstantna optuživanja i svaljivanja krivice na partnera tj. ženu. Napraviti od vlastite partnerke "gubitnika" i ubiti u njoj samopoštovanje, kako bi on dominirao, zapravo je cilj svakog nasilnika. Jedino su postupci različiti. Za svoje postupke, praksa pokazuje, sam nasilnik nikad neće preuzeti odgovornost, jer on kod sebe ne želi da menja bilo šta.

PET TIPOVA NASILNIŠTVA

Na perfidnost raznih oblika nasilja upozoravaju mnogi autori i organizacije koje pomažu žrtvama. U okviru projekta Pokrajinskog sekretarijata za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova namenjenog zaustavljanju

nasilja nad ženama u Srbiji, postoji i veb-sajt "Hoću da znaš" (hocudaznas.org) namenjen praktičnoj pomoći žrtvama porodičnog i partnerskog nasilja, sa konkretnim uputstvima kako prepoznati i prijaviti nasilnika. Iskustva, kako kažu autori, pokazuju da žrtve, odnosno žene, često i ne primete koliko je njihov partner postao destruktivan i nasilan dok se ne osete emotivno, finansijski i društveno potpuno zarobljene. Taktike kojima se nasilnik služi često uključuju mnogo više od fizičkog zlostavljanja. Fizičke napade, bilo da se dešavaju jednom nedeljno, jednom mesečno ili jednom godišnje, obično prate i druga ponašanja zbog kojih žena oseća strah. Nasilje se, kažu autori, uglavnom obavlja promišljeno (kada nema nikoga kod kuće, tako da nema dokaza: čupa vas za kosu, gurne vas niz stepenice) i manipulativno (ide u kupovinu, donosi cveće, vodi vas na večere, putovanja, opravdava i umanjuje nasilje, moli za oprostaj i prikazuje sebe kao "dobrog i pažljivog").

Osnovnih pet oblika zlostavljanja, kako ih stručnjaci širom sveta klasifikuju i objašnjavaju, tiču se fizičkog, emocionalnog, seksualnog, društvenog i duhovnog nasilništva. Svaki od ovih oblika ima svoje precizne pojavne manifestacije na osnovu kojih bi žena mogla proceniti koliko su njena veza ili brak zdravi, odnosno da li se nad njom sprovodi nasilništvo.

Fizičko nasilje obuhvata, na primer, gađanje žrtve predmetima, grubo odgurivanje, pretnje noževima, vatrenim oružjem i drugim oruđem kojim je moguće sprovesti silu, udaranje, šutiranje, gušenje, bacanje žrtve. Zastrahujuća ponašanja mogu da variraju od zastrašujućeg pogleda ili gestova do lomljenja predmeta, uništavanja imovine, povređivanja ili ubijanja ljubimaca.

Fizičko nasilje jeste najbrutalniji oblik nasilja, ali nasilnik umesto toga koristi i razne suptilnije taktike kako bi kontrolisao i ponižavao.

UVEK ISTA META:
Partnersko nasilje

Emocionalno nasilje, u užem smislu, obuhvata vređanje žrtve, vikanje na nju, okrivljavanje partnerke za sve, pretnje da će povrediti nju ili decu. Iako je najčešći tip emotivnog zlostavljanja konstantno kritikovanje i ponižavanje, partner je emotivno nasilan i onda kada ignoriše, kada se suzdržava od pažnje, kada žrtvu naziva pogrdnim imenima, kada je optužuje da ga vara i kada joj govori da nije dobra majka, supruga i prijateljica. Suptilno i teško prepoznatljivo emotivno zlostavljanje veoma često je i najefikasnija taktika nasilnika kojom se postiže to da i sama žrtva misli da ne zaslužuje ljubav i poštovanje, a koju joj je nasilnik ionako već uskratio.

Društveno nasilje znači javno vređanje i nipodaštavanje žrtve, omalovažavanje njenih sposobnosti kao supružnika, roditelja, ljubavnika, radnika, zahtevanje kompletne pažnje koju žrtva treba da ima samo za njega – nasilnika, izolacija žrtve od prijatelja ili aktivnosti, kao i sebično trošenje novca bez prvenstvenog podmirivanja obaveza.

Mnoge žene izjavljuju da im partneri često uskraćuju pristup novcu, sabotiraju njihove napore da nađu ili zadrže posao, prekorevaju ih kako troše novac i lažu ih o imovini. To se zove ekonomsko zlostavljanje. Neki nasilnici sav novac i kartice drže na svom imenu, tako da njihove partnerke nemaju pristup novcu bez njihove dozvole. A bez pristupa finansijskim sredstvima žene su ekonomski zavisne od nasilnika što, zapravo, predstavlja najveću prepreku za ženu koja želi da napusti nasilnu vezu.

Takođe, jedan od čestih i najtežih oblika zlostavljanja jeste izolacija partnerki, geografski, emotivno ili društveno, kako bi ih nasilnici držali pod kontrolom. Izolacija poprima razne oblike, na primer, od toga da se porodice presele daleko od prijatelja i rodbine, ili je žena već i sama obeshrabrena za društvene kontakte, ili joj se zabranjuje da ima bliske odnose sa drugima. Žene često izjavljuju kako im je zabranjeno da viđaju prijatelje ili porodicu, zabranjuje im se da nađu posao, da imaju pristup prevozu, da učestvuju u bilo kakvim socijalnim aktivnostima. A ukoliko izolacija nije baš potpuna, nasilnici onda često postavljaju razna ograničenja, prateći telefonske pozive, ispitujući partnerku gde je bila, javno je ponižavajući, tako da je žrtvi jednostavnije da se potpuno isključi iz društvenog života.

Seksualno nasilje uključuje, recimo, očekivanje da žrtva pristane na seks posle nasilnog incidenta, kritikovanje njenih seksualnih sposobnosti, omalovažavanje izgleda i seksualne vitalnosti, uzdržavanje od pokazivanja ljubavi kako bi se žrtva kaznila, optuživanje da u nekoga gleda, sa nekim priča, da ima seks sa drugim osobama.

Korišćenje muških privilegija je jedna od najvažnijih taktika nasilnika i deo njegovog uverenja da on “poseduje” svoju partnerku i decu i da ima pravo da zahteva apsolutnu poslušnost od njih. Nasilnici veoma često imaju stroge stavove koji se odnose na rodne uloge, ponašajući se kao gospodari koji svoje partnerke tretiraju kao slugu.

Duhovno nasilje sastoji se, između ostalog, u obesmišljanju osećaja

žrtve da li je u pravu ili ne, u negiranju njene ličnosti i njenih želja, u stalnom preispitivanju i negiranju njenog osećaja za realnost, kao i u minimiziranju, poricanju i ismevanju njenih duhovnih uverenja.

Umanjivanje, poricanje i okrivljavanje takođe su metode kojima će nasilnik svoju žrtvu “ubediti” da preteruje. Nasilnik će umanjivati ili poricati ozbiljnost svojih postupaka i odbijati da prizna bilo kakvo svoje ponašanje koje ima veze sa kontrolom nad žrtvom. A čak i ukoliko prizna nasilje, on će prstom uperiti na ženino ponašanje zbog kog je navodno morao da pribegne nasilništvu. Ova taktika, procenjuju stručnjaci, izuzetno je efikasna za podizanje ženinog osećaja odgovornosti i za prikrivanje zlostavljanja, jer žena tako postaje svesna da će na kraju ona ispasti kriva ukoliko kaže drugima za nasilnikovo ponašanje.

Socijalna ili bilo koja druga pripadnost nasilnim porodičnim zajednicama ne postoji. Nasilnika ima baš svuda, pa tako i među naočitim, dobrim studentima kao i među uglednim poslovnim ljudima, a koji se u svoja četiri zida pretvaraju u okrutne osobe koje omalovažavaju, u “razjarene bikove” i to samo ukoliko njihova deca ili partnerka ne poslušaju njegove savete, ili ako ne zna gde su u tom trenutku, ili ako je došao kući pod dejstvom droga ili alkohola. Po starom pravilu, kada sutradan kaže “izvini” i “neću nikad više”, glas stručnjaka trebalo bi da došapne žrtvi: “samo želi da zadrži isti odnos – i istu metu”.

IVANA MILANOVIĆ HRAŠOVEC

Najvažnije je da preuzmu odgovornost

Kragujevac je prvi grad koji je 2010. godine počeo rad sa počiniocima nasilja, a 2015. osnovana je Nacionalna mreža za tretman počinitelaca nasilja u partnerskim odnosima (Opna). Nasilnike na tretman upućuju tužioci, a žrtva je uključena u procenu uspeha tretmana

Nasilnike nije moguće izlečiti jer oni u ogromnom broju slučajeva – nisu bolesni. Ipak, u korenu njihove nasilnosti leži uverenje da polažu pravo na život i telo partnerke, kao i brojna druga ubeđenja. Kada se ona promene, nasilnik može prestati da bude nasilan. Kragujevac je prvi grad koji je 2010. godine počeo rad sa počiniocima nasilja, a 2015. osnovana je Nacionalna mreža za tretman počinitelaca nasilja u partnerskim odnosima (Opna) koju čine centri za socijalni rad i organizacije civilnog društva iz Kragujevca, Beograda, Novog Sada, Niša, Leskovca, Subotice, Kruševca i Čačka.

Nasilnike na tretman šalje tužilac, a mogu se javiti i dobrovoljno. Prolaze više razgovora i procena pre nego što budu uključeni u individualni i grupni rad. Od četiri osnovna tipa nasilnika, samo jedan nije pogodan za tretman. To su oni nasilnici koji zaista imaju sociopatske ili psihopatske simptome. "U centru ovih tretmana nasilnika zapravo se nalazi žrtva", objašnjava Gordana Petronijević, rukovodilac Savetovaništa za brak i porodicu Centra za socijalni rad u Kragujevcu: "S njom razgovaramo na početku, na polovini i na kraju tretmana, kako bismo bili sigurni da se ona oseća bezbedno." Tokom šestomesečnog tretmana počinioci prolaze osam tematskih celina, a važan segment rada odnosi se na temu otac–dete jer je roditeljstvo često jaka motivacija za promenu. Cilj je da se spreči ponavljanje nasilja i obezbedi sigurnost žrtve, takođe i da nasilnik shvati da je njegovo ponašanje izbor

za koji ne postoji opravdanje. Ukoliko nasilnici uspešno prođu tretman, a prvi put su se našli pred tužiocem, on može da obustavi krivično gonjenje, ali samo jednom, dok se u slučaju ponavljanja nasilja pristupa zakonski predviđenim merama. Gordana Petronijević kaže da su ovi tretmani najefikasniji u ranoj fazi nasilnosti, ali da počinioci dolaze tek kad ih žrtva prvi put prijavi, a ne onda kada prvi put budu nasilni prema njoj.

"Veliki broj njih pristaje na tretman kako bi izbegli dalje procesuiranje", priča Petronijević: "Međutim, tokom tretmana oni polako počinju da uviđaju sopstvenu odgovornost za nasilje i neretko okončaju tretman uspešno." Važan deo tretmana čine grupni sastanci na kojima počinioci pričaju o iskustvima iz prethodne nedelje: da li su osetili bes ili potrebu da budu agresivni prema partnerki i kako su s tim osećajem izašli na kraj. Petronijević objašnjava da je ovo izuzetno važno jer kod nasilnika često radi odbrambeni mehanizam aktivnog zaboravljanja: "Dolazi do poricanja da je nasilja bilo, da nije bilo ozbiljno, i slično. To je jedna od strategija koja omogućava da se nasilje ponovi. Zato su ovakvi razgovori važni – ne dopuštaju im da zaborave šta i kako se tačno dogodilo. Najbitniji cilj tretmana jeste da oni preuzmu potpunu odgovornost za ono što čine. Često krive partnerku, alkohol, naporan dan na poslu... Tretmanom ih navodimo da uzroke svog nasilništva, umesto spolja, pronađu u sebi."

Ako tokom tretmana dođe do ponavljanja nasilja, tretman se prekida,

a Centar za socijalni rad o tome obaveštava tužilaštvo, kako bi nasilnik bio vraćen u sudski proces. Isto se događa i kada terapeuti procene da je tretman okončan neuspešno. "Tretman nije zamena za sudski proces i eventualnu kaznu. Mi radimo procenu uspešnosti i tek ako je ona pozitivna, tužilac povlači tužbu", kaže Petronijević i još jednom naglašava da tokom tretmana dobar deo počinitelaca pronađe drugu, unutrašnju motivaciju, veću od puke želje da izbegne kaznu. Najčešće ih motiviše roditeljstvo, jer je jedna od osam celina posvećena roditeljstvu. Tretmani ih uče tome da je zlostavljanje majke u isto vreme indirektno zlostavljanje deteta, jer se dete oseća preplašeno, uznemireno i nebezbedno. Gordana Petronijević kaže da je u njihovoj šestogodišnjoj praksi, želja počinitelaca da budu bolji roditelji najčešća motivacija da preuzmu odgovornost za nasilništvo i promene obrasce ponašanja.

Osim grupnih razgovora, vežbi i evaluacije, u tretmanu se koriste i filmovi, animirani i igrani. Jedan od njih je nagrađivani norveški animirani film *Ljutiti čovek*, autorke Anite Kil, koji prikazuje nasilje oca nad majkom iz perspektive dečaka, njihovog sina, koji je svedok nasilja. Drugi je španski film *Dajem ti svoje oči*. Upotreba baš ovog filma je interesantna jer govori o nasilnom mužu koji se uključuje u tretman za nasilnike i uspeva da se pomiri sa suprugom. Međutim, zajednička sreća je kratkog daha: kada supruga nađe posao u drugom gradu i postane ekonomski snažnija i samostalnija, muž je

Правила

ПРАВИЛА

1. НА ГРУПНЕ САСТАНЦЕ ДОЛАЗИМО ТРЕЗНИ
2. УТИЦАЈИ ТЕЛЕФОН
3. СЛУШАМО СЕ И НЕ ПРЕКЉАМО
4. НЕМА КАСНИЈА

prebija i голу isteruje na balkon kako bi je osramotio pred komšijama. Na kraju, žena ga zauvek ostavlja.

Indikacije i kontraindikacije za uključivanje u tretman definisane su precizno: nasilnik može da uđe u tretman ako je bio nasilan u okviru porodice, ali je žrtva bezbedna, tj. sprovedene su odgovarajuće intervencije; kada se ne radi o ozbiljnim oblicima izvršenog nasilja; ako počinitelj prihvata minimum odgovornosti za počinjeno nasilje; kada počinitelj dobrovoljno prihvata tretman; saglasan je da terapeuti održavaju kontakt sa žrtvom.

Tretman nije opcija ako su kod počinioca prisutne ozbiljne pretnje ubistvom i/ili samoubistvom, ako je kod

njega uočeno neko akutno psihijatrijsko oboljenje ili mu zdravstveno stanje ne dopušta da prati tretman, ako postoji zavisnost od alkohola ili droga, ako postoje indicije da seksualno zlostavlja dete i ako ne prihvata ni minimum odgovornosti za nasilje koje je počinio.

Šesnaest stručnjaka koji sprovode tretmane u Kragujevcu obučila je norveška organizacija Alternativa nasilju još 2010. godine. Potom je Savetovaništvo za brak i porodicu u Kragujevcu akreditovalo svoj program obuke, tako da danas u Srbiji postoji 77 stručnjaka obučених за tretmane nasilnika u porodici. Stopa uspešnosti i delimične uspešnosti je nešto preko 60 odsto: "Kod

PRISUSTVO OBAVEZNO: Tabla iz sale za tretman nasilnika Savetovaništva za brak i porodicu u Kragujevcu

24 odsto nasilnika, tretman ne daje rezultate. Određeni broj odustane", priča Gordana Petronijević. "Ostali kroz tretman prođu uspešno, što znači da više ne ponove nijedan oblik nasilja, ili delimično uspešno – ne ponavljaju fizičko nasilje. Oni na tretmanima nauče da fizičko nasilje nije jedini oblik, pa umeju kod sebe da prepoznaju i druge oblike zlostavljanja. Delimično uspešnim smatramo one koji teže prepoznaju te druge oblike."

U martu 2015. u Kragujevcu je potpisan sporazum o formiranju Nacionalne mreže za rad sa počiniocima nasilja u porodici. Sporazum su potpisali predstavnici centara za socijalni rad iz Kragujevca, Niša, Leskovca, Kruševca, Čačka, Beograda, Novog Sada, Subotice i nevladine organizacije Krizni centar za muškarce. Novoformirana mreža nosi naziv Opna, kao akronim koji predstavlja najvažnije aspekte rada sa počiniocima (Odgovornost, Počinitelj, Nasilje, Alternativa). Opna okuplja sve pružaoce usluga koji se bave grupnim terapijskim radom sa muškarcima koji su počinili nasilje nad ženama u partnerskom odnosu. Mreža, pre svega, ima za cilj jačanje kapaciteta institucija i organizacija koje sprovode ovaj tretman, podizanje svesti javnosti i svih relevantnih subjekata o važnosti rada sa počiniocima nasilja u cilju zaštite žena koje trpe nasilje. Nacionalna mreža Opna priključila se evropskoj mreži za rad sa počiniocima porodičnog nasilja (WWP). Gordana Petronijević, koja je i predsedavajuća Opne, kaže da ovdašnji eksperti već zauzimaju određene pozicije u WWP-u, te da radna postignuća naših stručnjaka ne zaostaju za onima njihovih evropskih kolega.

Ipak, uprkos osnivanju Opne, tretmani za nasilnike sprovode se sa ujednačenim uspehom samo u većim gradovima: Beogradu, Nišu, Novom Sadu, Kragujevcu, dok je u drugim gradovima stanje neujednačeno. Standardni problem predstavlja nepostojanje zakonskih i podzakonskih akata, kao i izvori finansiranja.

J. GLIGORIJEVIĆ

Bezbednost žrtve na prvom mestu

Psihosocijalni tretman nije terapija usmerena na dubinsku promenu ličnosti, niti je lečenje psihički bolesnih osoba počinitelja nasilja

Tretmani nasilnika uspešno se sprovode i u Hrvatskoj. Ovde prenosimo iskustva Udruge "Psihoaktivna" iz Splita.

Postoje tri glavna tipa nasilnika:

PASIVNO ZAVISNI

Oni su skloni izbegavanju konflikata i potiskivanju ljutnje. Nasilni ispadi su im retki, događaju se smo u porodici, a povezani su sa stresom ili se događaju u afektu. Pasivno su zavisni o svojoj partnerki, manje su skloni sukobima, ljubomori i vanbračnim vezama. Nakon nasilnog ispada za koji veruju da nije opravdan osećaju žaljenje, krivicu, preuzimaju svu odgovornost na sebe, a često i iniciraju tretman. Često su stalno zaposleni, manje su skloni zloupotrebi alkohola i imaju solidnu kontrolu ponašanja i strategija suočavanja.

CIKLIČKI

Većina ih je nasilna samo unutar porodice kada eksplodiraju ciklično, nakon nakupljenog besa. Konzervativnih su stavova prema ženama, imaju manjih problema s alkoholom, prekomerno reaguju na trivijalnosti

i izrazito su ljubomorni i sumnjičavi. Prema partnerki imaju ambivalentan stav; ona je za njih ili otelovljenje zla ili njihova kraljica.

PSIHOPATSKI

Čini ih oko 25 odsto svih nasilnika. Nasilni su stalno, u porodici i van nje. Veze su im nestabilne i kratke, partnerka je objekat koji kontrolišu, imaju najrigidnije i najkonzervativnije stavove prema ženama i veruju da je nasilje opravdano. Ne žele tretman i na njega slabo reaguju, ne pokazuju nimalo žaljenja, a za svoje ponašanje krive partnerku. Vrlo su impulsivni, skloni vanbračnim vezama, zloupotrebi alkohola i sukobu sa zakonom.

Psihosocijalni tretman porodičnih nasilnika je zaštitna mera čija je svrha zaustavljanje i sprečavanje daljeg nasilničkog ponašanja postizanjem pozitivnih promena u ponašanju počinitelja nasilja. Zato se za psihosocijalni tretman nasilnika može reći da je u direktnoj funkciji zaštite žrtava porodičnog nasilja i povećanja njihove bezbednosti.

Psihosocijalni tretman nije terapija usmerena na dubinsku promenu ličnosti, niti je lečenje psihički bolesnih osoba počinitelja nasilja. Osobe sa psihijatrijskom anamnezom upućuju se u zdravstvene ustanove gde se leče prema pravilima zdravstvene struke. Takođe, ukoliko se radi o osobama koje su teški zavisnici od alkohola ili droga, najpre je potrebno završiti tretman odvikavanja, pa osobu uključiti u psihosocijalni tretman porodičnih nasilnika. Činjenica je da mnogi nasilnici počinu nasilje pod uticajem alkohola, ali to još uvek ne znači da se radi o zavisnicima.

Istraživanja pokazuju da će od počinitelja koji se uključe i završe tretman neki prestati da budu fizički nasilni i znatno će smanjiti zlostavljajuće i kontrolišuće ponašanje; većina će prestati da bude fizički nasilna, ali će zadržati neki nivo

kontrolišućeg ponašanja; neki će nastaviti sa nasiljem.

Tokom tretmana posebna pažnja se posvećuje brizi za sigurnost članova porodice i proceni rizika.

U nekim slučajevima učešće u tretmanu može povećati rizik za članove porodice. To se događa zato što se uključivanjem nasilnika u program opravdano povećava nada članova porodice da će se nasilnik promeniti, jer članovi porodice imaju veliko poverenje u stručnjake i očekuju da će oni sprečiti nasilje. Počinitelji mogu da zloupotrebe svoje učešće u programu kako bi nastavili da manipulišu i kontrolišu članove porodice tako što: lažu da su u tretmanu, obećavaju da će pohađati program samo kako bi spasili odnos, koriste izraze i pojmove iz programa kako bi manipulirali partnerkom, tvrde da su u tretmanu naučili da je partnerka kriva za njihovo nasilje i da je ona ta koja treba da se menja, nauče da koriste društveno prihvatljive izraze, a da se oni sami ne menjaju...

Na voditeljima psihosocijalnog programa leži odgovornost da upoznaju žrtvu nasilja s ciljem, sadržajem i načinom sprovođenja programa. Voditelji su takođe dužni da s njom razmotre sve elemente bezbednosti članova porodice i pomognu joj da izradi plan bezbednosti porodice. Deo plana bezbednosti treba da bude pisana informacija o postupanju u kriznim situacijama, kao što su mesta na koja se može skloniti i telefonski brojevi gde može potražiti pomoć.

Tretman se sastoji od ulaznog postupka tokom kog se radi stručna procena mogućnosti postizanja promene, verovatnost postizanja ciljeva tretmana i pojašnjavanje tretmanskog procesa.

Procena podobnosti počinioca odvija se tokom 2 do 4 individualna susreta. U procenu treba, kad god je to moguće, uključiti informacije, izveštaje i drugu dokumentaciju koja se može pribaviti od nadležnih službi. Za one kandidate koji zadovolje kriterijume postavljene u ulaznom postupku započinje sprovođenje tretmana koji se odvija kroz najmanje 16 grupnih susreta u trajanju od po 2 sata.

Tokom tretmana klijenti se uče i iskustveno vode kroz teme o nasilju, posledicama njihovog nasilnog ponašanja, načinima da promene svoje ponašanje, o ulozi njihovih vrednosti i uverenja o rodnim odnosima u njihovom nasilnom ponašanju. Tokom tretmana klijent prima niz povratnih informacija o sebi i svom napretku. Počinitelj nasilja dužan je da aktivno učestvuje na svakom susretu. Opravdano može da izostane najviše dva puta, ako to unapred najavi. U protivnom će se smatrati da se ne pridržava svojih obaveza i biće isključen iz tretmana, o čemu će odmah biti obavješteno telo koje je počinioca nasilja uputilo u tretman. O činjenici isključivanja iz tretmana odmah će biti obavještena i žrtva nasilja. Prva procena uspešnosti tretmana i obavještanje nadležnog tela o toku tretmana radi sa na polovini sprovođenja. Završna ocena se za svakog počinioca nasilja daje na kraju tretmana. O tome bivaju obavješteni on, žrtva i organ koji ga je uputio na tretman.

U hrvatskom zakonodavstvu do jula 2003. godine nije bilo posebnog zakona u kome bi žena, žrtva porodičnog nasilja, našla posebnu vrstu zaštite od partnera i drugih članova porodice.

Do stupanja na snagu Obiteljskog zakona (1. jul 1999. god.) po kom je u čl. 118 bilo zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kog punoletnog člana porodice, žena je zaštitu mogla ostvariti jedino u okviru tada važećeg Kaznenog zakona koji je u čl. 213 "Zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe" mogao ženu zaštititi jedino ukoliko se radilo o nasilju pred decom, tako da je žena posredno, preko dece koja su sveđočila nasilju, što se

smatra psihičkim zlostavljanjem dece, mogla da ostvari kakvu-takvu zaštitu. Naravno, u okviru Kaznenog zakona žena je mogla ostvariti zaštitu kao bilo koji drugi građanin nad kojim je počinjeno nasilje ukoliko je bila žrtva nekog krivičnog dela iz glave "Kaznenih djela protiv života i tijela" i "Kaznenih djela protiv slobode i spolnog ćudoređa".

U okviru Kaznenog zakona, tek je njegovim izmenama i dopunama 2000. godine uvedeno i novo kazneno delo u čl. 215a "Nasilničko ponašanje u obitelji" koje čini član porodice koji nasiljem, zlostavljanjem ili naročito drskim ponašanjem dovede drugog člana porodice u ponižavajući položaj. Za to kazneno delo zaprećena je kazna od šest meseci do pet godina zatvora.

U julu 2003. godine Hrvatski sabor je usvojio novi Obiteljski zakon u kom se više ne nalaze odredbe kojima je zabranjeno nasilničko ponašanje u porodici, ali je istovremeno s usvajanjem novog Obiteljskog zakona usvojen i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji u kom je detaljno razrađeno šta je nasilje u porodici, zaštita članova porodice od nasilja, te vrsta i svrhe prekršajnih sankcija. J. G.

Kazne ne rešavaju problem

Svaki zločin inicira ili novi zakon ili novo krivično delo za koje u suštini niko ne zna kako se primenjuje. A krivično pravo je po prirodi stvari poslednji odgovor, koji se koristi kada više nema drugih mogućnosti. Štancovanje novih sankcija i krivičnih dela, povećanje kapaciteta zatvora kao odgovor na sve – to su populističke mere koje se primenjuju kako kod nas tako i u svetu

Pre tri nedelje u Žitištu, tridesetogodišnji muškarac je video u kaficu svoju bivšu ženu, otišao kući, uzeo kalašnjikov, vratio se u kaficu, ispalio trideset metaka, ubio nju i još četvoro drugih, a ranio 22 osobe. Nekoliko dana kasnije, u selu Vratarnici ubijena je i silovana trogodišnja devojčica. Užas koji ostavlja bez reči.

Tehnički premijer je, na konferenciji za štampu, obećao niz mera koje je, istini za volju, trebalo da se primenjuju u Srbiji još od avgusta 2013, kada je ratifikovana Istanbulska konvencija, o nasilju u porodici i nasilju nad ženama. Tabloidi, ali i neki drugi dnevni listovi, u prikazivanju i pisanju o strašnim događajima ostali su dosledni sebi, dosledni u nepoštovanju žrtava i njihovih porodica, u pozivima na linč koji ne nude nikakva rešenja već podilaze najnižim ljudskim porivima.

O profilu nasilnika, o svežoj reakciji države i dosadašnjim naporima kada je reč o nasilju u porodici i nad ženama, o okidačima i uzrocima nasilja, kao i o nasilju u postratnim društvima, razgovaramo sa kriminološkinjom Vesnom Nikolić-Ristanović, direktorkom Viktimološkog društva Srbije, profesorom Fakulteta za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, kao i autorkom većeg

broja naučnih radova i knjiga na temu nasilja nad ženama.

“VREME”: Broj ubijenih žena u Srbiji je veoma velik, svakih deset dana svedočimo o zločinu na koji je, često se ispostavi, dosta toga ukazivalo. Broj zlostavljanih žena ni ne znamo. A samo zakonodavstvo pruža dobra rešenja. Ko je onda, po vama, odgovoran za ovakvo stanje? Gde smo omanuli?

VESNA NIKOLIĆ-RISTANOVIĆ: Ne znam odakle da počnem. U pravu ste, zakoni nam jesu prilično dobri, još su početkom dvehiljaditih prilagođeni evropskom trendu, a potpisali smo i Istanbulsku konvenciju koja je sve to trebalo dodatno da unapredi... Međutim, ključan problem je u primeni tih zakona, kao i u odsustvu sistemskog pristupa koji bi obuhvatio prevenciju, zakone, njihovu primenu, praćenje te primene i adekvatnu podršku žrtvama.

Kada govorimo o podršci žrtvama, to ne znači samo da kada žrtva prijavi nasilje, državni organi zaista i urade nešto, nego je reč o širim merama, delovanju centara za socijalni rad... Mi stalno pričamo o sigurnim kućama, a skoro da uopšte ne pričamo o savetovaništima, SOS telefonima. Čak i kada

se to spominje, stiče se utisak da je toga dovoljno. Mi zapravo uopšte nemamo kapaciteta da pružimo podršku većem broju žrtava. Kada uporedite statistiku svih onih koji su pružili pomoć žrtvama, brojevi su daleko ispod broja prijavljenih slučajeva nasilja u porodici. Nasilje u porodici je jedna kompleksna pojava i logično bi bilo da ga prati kompleksan odgovor države, a kod nas se sve, manje-više, svodi na priču o krivičnom zakonu i o gomilanju krivičnih dela.

Pa i ova poslednja reakcija države ide u tom pravcu...

To je tačno to – tipična reakcija države kada se desi neki zločin. Svaki zločin inicira ili novi zakon ili novo krivično delo koje u suštini niko ne zna kako se primenjuje. A krivično pravo je po prirodi stvari poslednji odgovor, koji se koristi kada više nema drugih mogućnosti. Štancovanje novih sankcija i krivičnih dela, povećanje kapaciteta zatvora kao odgovor na sve – to su populističke mere koje se primenjuju kako kod nas tako i u svetu. A ovaj penalni populizam prisutan je i u ponašanju države i u medijima.

U jednom starijem intervjuu, na odgovor o tome kakva je medijska slika nasilja nad ženama, kazali ste: “Ne daje se (u medijima) slika tog odnosa i, ono što je naročito važno, ne vidi se nasilnik. Mediji su fokusirani na žrtve i to je dobro, ali nije dovoljno i ne doprinosi pravom uvidu u problem.” Kako bi trebalo da izgleda ta fokusiranost na nasilnika? O trenutnoj medijskoj slici ne znam ni da li uopšte vredi u ovom trenutku razgovarati.

U odnosu na moju izjavu koju spominjete, stvari se jesu promenile. Ali je priča o izvršiocu svedena na ono “monstrum”, “zver”... i na jedno još dublje stvaranje stereotipa. U tim tekstovima ne vidimo šta je to što je dovelo do nasilja. U svakom društvu, pa i našem, na pojedinca utiču razni socijalni i individualni faktori. Svi smo mi kombinacija jednih i drugih, kakvi ćemo biti zavisi od odrastanja pa nadalje.

Možemo li govoriti o profilu nasilnika, naravno ne u smislu

određenih društvenih obeležja, već osobina?

Ja sam protiv psiholoških tipologija, neke kolege psiholozi bi rekli da su to sve psihopate, ali ja ne delim to mišljenje. Istraživanja pokazuju da je reč mahom o ljudima koji imaju problem sa osećajem neadekvatnosti iz raznih razloga, u dobroj meri neadekvatnosti u svojoj rodnoj ulozi – da li zbog toga što ne mogu da izdržavaju porodicu ili zbog neke lične slabosti. Opšta je karakteristika da se oni osećaju loše u svojoj koži. S druge strane, ima i slučajeva tih novih bogataša koji su osvojili novu muškost pa se izživljavaju nad ženama da bi dodatno potvrdili svoju moć. Ali kod nasilnika je ipak dominantno prisutna nemogućnost da se ostvari ta muška uloga to jest kriza muškosti. Takvih nasilnika je daleko više. Znači, generalno su to osobe koje imaju nisko samopoštovanje i, što je druga bitna karakteristika, promenljivog su ponašanja. Retko ćete naći nasilnika koji je nasilan i agresivan sve vreme, već je prisutan sindrom “doktor Džekil i mister Hajd” – u određenim periodima on maltretira ženu i fizički i psihički, a onda slede faze kajanja i molbe za oprostaj, kada on ubeđuje ženu da je voli. Ova osobina je bitna i za razumevanje žrtve – zašto je ponekad, između ostalog, žrtvi teško da traži pomoć, da izađe iz toga. Kada nasilnik počne da se ponaša lepo, ona se nada da će stvari krenuti napred. U tom neprestanom krugu dolazi i do najtežeg nasilja. Karakteristično je za nasilnika i da najčešće ima problem sa kontrolom besa, što je potencijal za rad sa njim. Jer ako on ima različite faktore koje smo spomenuli – osećaj neadekvatnosti, socijalne probleme, nestalno zanimanje, a pritom ne ume da kontroliše bes, to je zaista okidač za teško nasilje, ali i mogućnost da se radi sa njim na tome.

Ali to baš zahteva pravovremenost...

Naravno, ono što može da se uradi jeste da se stavi na raspolaganje što više mogućnosti ranog prepoznavanja takvog rizika i pružanja pomoći (potencijalnom) nasilniku, kada je to još sve u začetku. Tada se deluje i tada se

O (I)LEGALNOM ORUŽJU

“Stalno slušamo od ministra policije, pa i svih drugih, kako ponavljaju: ‘Prijavite, prijavite nasilje’. Ali ko garantuje ženi da će ona bezbedno moći da preživi već samo prijavljivanje policiji? Imate mnogo slučajeva gde je žena prijavila nasilje, a u policiji su se napravili ljudi, uz potekst “i ja bijem svoju ženu, pa joj ništa ne fali”. Ili su ga priveli, pa su ga odmah pustili, pa je on bio još bešnji. Sada sam gledala novi Zakon o oružju i upalo mi je u oči da ne može da dobije dozvolu za oružje onaj ko je osuđen za određeno krivično delo, pravosnažno na kaznu zatvora. A znamo kako se kod nas kazna zatvora jako retko izriče, kako uslovne osude dominiraju, a kada je reč o nasilju u porodici, onda se uslovna kazna dosuđuje i onome ko je već prekršio prvu uslovnu. U svakom slučaju, mislim da to – da se ne izdaje dozvola onome ko je pravosnažno osuđen na kaznu zatvora – nije ispravno jer to znači da oni koji još nisu osuđeni, ali protiv kojih traje postupak, koji su već dobili uslovnu kaznu, mogu da nabave oružje. Što je vrlo opasno. Dobro, postoji mogućnost koja je postojala i ranije, da policija ispita i da ima diskreciono ovlašćenje da određenoj osobi ne da dozvolu, ali... Kada je reč o slučaju Žitište, a to nije jedini takav slučaj, tu se radilo o ilegalnom oružju. To je vrlo važan faktor i na to se može uticati jednom energičnijom akcijom države. Država beskrajno poziva građane da dobrovoljno predaju oružje koje ilegalno drže, oni čak imaju ideju koliko tog oružja tačno ima, preti se nekim drakonskim kaznama, a u stvari se samo čeka i ništa se ne radi... A svuda je dokazano da laka dostupnost oružja povećava smrtnost u slučajevima nasilja.

radi, na primer, na kontroli besa. A ne kada se nagomila mnoštvo faktora. Gledala sam nedavno emisiju “Oko”. Govorili su i muškarci koji su osuđeni zbog ubistva žena. Pričajući šta mu je bilo nepodnošljivo, jedan od njih je kazao da ga ja najviše izluđivalo “to što se ona kad god smo negde izlazili, upoznavala sa svima i razmenjivala telefone”. U patrijarhalnom miljeu u kojem on funkcioniše, to je sramota, sramota je što on nju ne može da “postavi na svoje mesto”, drugovi mu se smeju, govore mu “udri to”... Njih dvoje ne umeju da komuniciraju. Ona se možda i u inat ponaša na određeni način, ne shvatajući koliko je on zaista opasan. Mora se ponuditi neka pomoć tim ljudima. Društvo treba i mora da napravi mehanizme da im pomogne dok nije kasno.

Možemo li da napravimo razliku između okidača i uzroka? Jer, ima siromašnih porodica u kojima je komunikacija loša pa ipak ne dolazi do nasilja. Duboko je uznemiravajuće i loše što se pojedini okidači, kao što je alkohol ili gubitak posla, koriste kao neka vrsta opravdanja...

Uzroka obično ima više, a njihovo razumevanje ne znači opravdanje. Ja ne bih opravdala nasilje, jedno je čovek, drugo je ono što on radi, nekada i fini ljudi urade užasne stvari. I ono što ih je navelo da to učine ne treba da bude opravdanje, ali važno je da shvatimo faktore koji su doveli do tog nedebla. Kada govorimo o nasilju u porodici, ono što definitivno utiče jeste učenje rodni uloga još iz detinjstva. Takođe, sva istraživanja, u svetu i kod nas, pokazuju da postoji tendencija da se muška deca identifikuju sa ocem nasilnikom i da postaju nasilni još u vreme puberteta, prvo prema majci, a potom prema partnerkama. Nešto ređe i same žene čije su majke bile žrtve imaju tendenciju da ulaze u slične veze. To prosto ne može da se prenebregne. Ono što ja ne volim to je da se kaže da postoji nešto specifično što je dovelo do toga da neko bude nasilan i da mi ne možemo ništa. On je takav i eto. Pošto je nasilje toliko rasprostranjeno, onda bi stotine hiljada ljudi trebalo doživotno da stavimo u zatvor. Mislim da to nije rešenje. U realnom životu, oni će kad-tad izaći iz zatvora i moraju da se integrišu u društvo. Ne možemo da

gajimo iluziju da će oni biti nekako isključeni. Ako prepoznamo određene faktore, nešto možemo da uradimo na vreme. Ima tu još nešto. Kada pričate sa ženama žrtvama nasilja, mali broj njih želi da nasilnik ide u zatvor. Mnogo njih će želeći da se pomogne porodici i njemu, da postanu funkcionalni i da opet imaju normalne odnose. Kada govorimo o početku problema, postoje bračna i porodična savetovališta u centrima za socijalni rad. U nekim slučajevima to može da pomogne. Ali sve što se uradi dok problem nije velik, sve je to važno. Verovati da kazne i krivično pravo mogu da reše taj problem je pogrešno i iluzorno. Kazna je privremeno isključenje neke osobe iz društva, ali ta osoba će se opet vratiti. Njegova žena će možda naći načina da počne drugi život, ali će on naći drugu ženu. To nije rešen problem.

Kako bi u praksi država trebalo da se ponaša da bi pružila pomoć i podršku o kojoj govorite?

Država bi trebalo da ponudi programe i za žrtve i za nasilnike koji bi bili široko dostupni i na adekvatan način približeni ljudima. Kao prvo, da bi svaka žrtva imala pristup informacijama, potrebno je, kao što sam kazala, više savetovališta, više načina za osnaživanje žrtava. Postoje naravno mehanizmi kako se u svetu dolazi do finansijskih sredstava za programe za žrtve, poznati su načini na koje se pune fondovi. Kod nas prvo treba osnovati takav fond, pa ga onda puniti, kao u drugim zemljama. To isto važi i za programe za nasilnike, koji su ovde zaista ograničeni. Mi inače imamo jako malo programa za razne kategorije ljudi koji su u problemu. Bolje dati novac za to nego za gradnju novih zatvora.

Vi ste se bavili porodičnim nasiljem u postkomunističkim i postratnim društvima. Koje su specifičnosti na ovom polju našeg slučaja u odnosu na zemlje gde skora prošlost nije bila tako turbulentna?

Na porast nasilja i ukupni kriminalitet utiče pre svega ta potpuna nestabilnost, promenljivost svega. Još je Dirkem pisao o anomičnom stanju. A mi smo u anomičnom stanju jako dugo, stanju u kojem nije jasno šta je dozvoljeno, a šta nije. To se odnosi i na nasilje. Devedesetih smo izgubili tu granicu... a na kraju, ljudi uče i od svojih političara, ne samo od roditelja. Država je legitimizovala nasilje i to je ostavilo posledice. Nestabilnost utiče na ljude i uzdrma osećaj samopouzdanja, osećaj da kontrolišu svoj život. To su sve faktori koji utiču na pojavu nasilja i na veliki strah.

Kada sam devedesetih radila istraživanje, a i druga istraživanja su to pokazala, ljudi su češće, kao strah, navodili strah od života nego strah od smrti. A to više nije čak ni naš fenomen, zato što u uslovima svetske krize armije ljudi ostaju bez posla, ta fluidnost svega je sveprisutna, što svuda utiče na ljude i reflektuje se i na nasilje, pa i na nasilje u porodici. Kod nas su i rat i tranzicija narušili društvenu stabilnost. Uz legalizaciju nasilja, došla je armija ljudi koji su učestvovali u ratu, koji su došli sa raznim traumama, došle su izbeglice, opet sa svojim traumama o kojima se društvo nije brinulo a i dalje se ne brine. Društvo se uopšte nije bavilo povratnicima sa ratišta, bavile su se u nekoj meri nevladine organizacije. Dosta je prisutan taj fenomen nasilja u porodici vezan

za posttraumatski sindrom ljudi koji su bili na ratištu. Kod povratnika, koji je učestvovao u ratu, mnogo je toga pomešano, od alkoholizma, nenalaženja mesta u društvu, u porodici... To je mnogo kompleksno. Socijalni faktori se reflektuju na psihu pojedinaca, što zahteva sistematičnu i ozbiljnu brigu celog društva.

Vi ste se bavili i borili za žene žrtve nasilja koje su ubile svoje zlostavljače. Govorili ste svojevremeno o tome da imate utisak da naši tužioci i sudije ne razumeju u kakvom se mentalnom stanju nalazi žena koja je konstantno tučena. Kako sada gledate na odnos tužilaca i sudija prema tome?

Nisam sigurna da postoji senzibilisanost. Tačnije, i dalje postoji nerazumevanje uticaja nasilja na te žene i nema jasnog pravnog shvatanja, niti se daju instrukcije sudijama kako u takvim slučajevima da postupaju. Koliko je meni poznato, na pravosudnoj akademiji nema edukacije sudija i tužilaca kako postupiti u situaciji kada je žena primarno žrtva, a sekundarno izvršilac. U teoriji i praksi drugih zemalja pravi se ta razlika, žena ostaje primarno žrtva i kad povredi nasilnika, a sekundarno izvršiteljka. Kod nas imate mnogo slučajeva osuđenih žena koje su, braneći se od nasilja, povredile nasilnika, i tu ima dosta neadekvatnosti i nerazumevanja žene kao primarne žrtve, isto kao i kod ubistva. Žena ide u zatvor, a u zatvoru ona nema tretman koji bi bio u skladu s tim da je godinama trpela nasilje. Ona bi morala da bude tretirana kao žrtva, što je bitno za njenu reintegraciju u društvu posle i važan je rad s njom i kao žrtvom i kao izvršiteljkom. Ona je od žrtve, preko noći, postala neko ko je stigmatizovan kao kriminalac. To je jako teška pozicija. Pored pravne edukacije, sudije i tužioci bi zapravo trebalo da prolaze kroz neku kriminološku, sociološku, psihološku edukaciju, jer nije to samo strogo gledanje na ono šta kaže zakon već je potrebno šire razumevanje okolnosti koje su uticale da se izvrši takvo krivično delo.

JELENA JORGAČEVIĆ

Bio je dobar čovek, a sad ga streljajte

Ma koliko to “tražila”, publici ne sme da se udovoljava kroz neosnovano moralisanje, nekvalifikovano presuđivanje, opravdavanje jednih i istovremeno razapinjanje drugih osumnjičenih. Ako ni zbog čega drugog, ono zbog žrtava koje bi trebalo da budu ravnopravno tretirane

Sudeći po terminologiji srpskih medija, osnovna razlika između “zveri” i “starca” nije prevelika: i “zver” i “starac” ubili su nekoga, samo što su u slučaju “starca” novinari i urednici procenili da ubistvo nije toliko surovo, a da je žrtva na neki način možda i zaslužila da bude ubijena. Zvuči nelogično, nepošteno i neobjektivno, ali – ukoliko se posmatraju na dnevnom nivou – vesti koje spadaju u “crnu hroniku” uglavnom su takve.

Ne samo što bez ikakve mere krše pravo na pretpostavku nevinosti i pre pravosnažnih presuda objavljuju sve detalje o liku i delu osumnjičenih ljudi, srpski mediji sebi uzimaju pravo da sude, presuđuju, ocenjuju težinu krivičnog dela, a u nekim slučajevima čak smatraju da – kako kaže urednica jednog tabloida – “pomažu policiji” i tako obavljaju društveno korisnu delatnost. Zahvaljujući tome, onom ko ubije nekog može da se dogodi da ga mediji danima razvlače po naslovnim stranama, traže “nabijanje na kolac” ili smrtnu kaznu, ali i da ga u potpunosti aboliraju. Zaboravlja se pritom ono najvažnije: svačiji život podjednako je važan i vredan, a ubistvo jedne nepoznate domaćice bi pred “bogom i narodom” trebalo da ima istu težinu kao i ubistvo pevačice “Granda”, deteta ili bahatog komšije.

ZVERSKI IL' STARAČKI

Osim što je okvalifikovana kao “zver”, osoba koja je nedavno silovala i ubila trogodišnju devojčicu je u toku samo dva dana u najtiražnijim domaćim novinama još nazvana životinjom,

čudovištem, đubretom, umobolnim umom, đavolom, skotom, budalom. Na udarnim mestima u novinama pozivalo se na uvođenje smrtno kazne, ali i na “kopanje očiju”, “klanje” i razna druga fizička mučenja počinioaca.

S druge strane, 72-godišnji čovek koji je prošlog avgusta ubio 24-godišnju ženu samo je neko ko je bio ljubomoran, kome je žrtva dugovala novac i koji je u nju bio zaljubljen. Čak i činjenica da je posle ubistva “plakao kao malo dete” nekako mu je uzeta kao olakšavajuća okolnost.

Sigurno je da psihološki i kriminološki postoji razlika između dva hica iz pištolja i besomučnog silovanja i maltretiranja, ali ovde je važno da nisu mediji ti koji bi trebalo o tome da sude – još manje da presuđuju i odlučuju čija je krivica veća i teža. Kao što i pravo na pretpostavku nevinosti ne postoji tek tako (jer uvek, baš uvek, postoji mogućnost da osumnjičeni nije počinilac krivičnog dela), tako i medijsko presuđivanje nije bez ikakvog razloga označeno kao kršenje profesionalnih standarda.

Čovek koji pištoljem ubije ženu možda je isto toliko poremećen (životinja, đavo, zver itd.) kao i onaj koji je masakrirao devojčicu: poremećaji sirotog uplakanog “starca” možda su samo dobro kontrolisani sve do sada, dok je “životinja, đavo i zver” možda bio pod dejstvom nekih halucinogenih droga ili dobio iznenadni napad neke čudne boljke.

Sve to je teoretski sasvim moguće, a novinari i urednici svakako nisu ti koji bi trebalo da spekuliraju o dijagnozama

i mentalnom statusu bilo koga, pa ni ubica.

GREŠNI S POVODOM

“Opraštanje” ili bar delimično opraštanje ubicama i nasilnicima skoro je redovna pojava kada su žrtve supruge, devojke ili partnerke osumnjičenih. U tim slučajevima fokus se sa osumnjičenog odmah premešta na žrtvu, koja je po pravilu “nemoralna” ili mu je, u najmanju ruku, dala “povod” za ljubomoru.

Različite su, recimo, bile teorije zbog čega je “starac” odlučio da usred kafića pištoljem presudi svojoj žrtvi, ali sve su se na kraju svele na tezu da je on, eto, bio zaljubljen u nju. Pošto medijima to ipak nije bilo dovoljno “opravdanje” za ono što je uradio, anonimne i uvek prisutne komšije to su dodatno objasnile, a novinari preneli nekritički, neobjektivno i protivno svim profesionalnim standardima: “Iza naizgled skladnog života sa suprugom, sinom, ćerkom i unucima, krila se opsednutost 48 godina mlađom komšinicom, koja mu je, pričaju u selu, za to davala povoda”, piše “Blic” 19. avgusta 2015.

Nije tu bilo ni reči o ubici-monstrumu, životinji ili nečem sličnom. Baš kao što se niko nije potrudio da objasni kakav to “povod” opravdava opsednutost, proganjanje i ubistvo.

Tako je bilo i kada je početkom septembra 2015. jedan Šapčanin pucao u svoju partnerku i teško je ranio, da bi zatim izvršio samoubistvo.

Posle detaljnog opisa samog događaja, “Večernje novosti” tada su citirale neimenovane izvore koji su navodili

kako je ovaj par bio u vezi nekoliko godina i kako je on zbog nje navodno "napustio suprugu, sa kojom je imao dvoje dece". Akcenat je, dakle, na tome da je on ZBOG nje napustio toplo porodično gnezdo: nisu se oni zaljubili, pa je on otišao od žene i dece, već je krivica isključivo na ženskoj strani.

Sve je do u detalj razjašnjeno rečima druga osumnjičenog, koga su novinari, kako se navodi "sreli u blizini mesta gde se sve odigralo" i koji "veruje da je motiv morala biti ljubomora": "Uvek su ga privlačile neobične žene i znao sam da će zbog njih izgubiti glavu. Zbog Ljilje je napustio suprugu, koja je svojevremeno bila čak generacije. Konobarica je, opet, uvek bila sa ljudima. Doterana, atraktivna..."

Osim što je osumnjičenom momentalno oprosteno (jer, on je zbog sklonosti "neobičnim" ženama na kraju izgubio glavu), ovde je naveden niz teza za koje je teško utvrditi da li su proizvod dubokog šovinizma ili naprosto – gluposti. Nije jasno kakve su to "neobične" žene, kakve veze ima to što je supruga osumnjičenog bila "čak generacije" (takve supruge se, valjda, ne napuštaju?), kakve veze ima što je ranjena žena konobarica, da li su konobarice u startu nešto dijametralno suprotno đacima generacije i, konačno, kakva je veza između činjenice da je upućena žena uvek bila doterana i atraktivna i činjenice da je u nju pucano nasred ulice.

Šta god da stoji iza ovakve nebulozne izjave, jasno je jedno – da se to i takvo svedočenje jednostavno nije smelo naći u novinama. Reč je o ličnim impresijama koje se predstavljaju

kao činjenice, spekulacijama o pozadini tragedije, diskriminaciji žena po raznim osnovama, a sve to je zabranjeno Kodeksom novinara Srbije.

PILE U KUČINE

Kada je 2013. Ljubiša Bogdanović ubio dvanaestoro ljudi – uključujući i svoje najbliže, mediji su posle višednevnih spekulacija o mogućim uzrocima konačno pronašli pravog "krivca". U nadrealnom medijskom scenariju, čovek je uzeo pušku i krenuo da puca na komšiluk zato što mu je sin navodno bio u vezi s devojkom koja nije na "dobrom glasu". Mediji su devojku i pronašli, pa su – ne mareći nimalo za njenu dalju sudbinu i kršeći Kodeks novinara Srbije – objavili i njenu fotografiju, ime, prezime i ispovest u kojoj uplakana tvrdi da nije "prostitutka, već normalna devojka, školovana i normalna" koja nema nikakve veze ni s ubicom, ni s njegovim sinom.

Ipak, bez obzira na to, ostao je utisak da je Bogdanović jednostavno "pukao" zbog sinovljevog izbora, kao što bi moglo da se dogodi svakom. Tokom samo jednog dana, njemu je u medijima tako oprosteno bar deo greha, a čak i oni koji mu nisu oprostili imali su dovoljno materijala da makar relativizuju masovni zločin koji je počinio.

Ovakvi dramaturški obrti koji nemaju nikakvo utemeljenje u realnosti i u zdravom razumu uglavnom lako prolaze kod publike – pre svega zato što ta publika najčešće ne vidi epilog onoga što je napisano, ali i zbog svakodnevnog bombardovanja sličnim konstruisanim sadržajima. Ubistva se u domaćim medijima redovno "pravdaju" na ovaj ili onaj način, izjave neimenovanih komšija

nekritički se citiraju od reči do reči, a moralna procena prepuštena je samo i isključivo novinarima i urednicima, kao vrhunskim arbitrima onoga što je u životu dozvoljeno i onoga što nije.

Ponekad, ipak, sam život napravi dramu kakva se ni u medijima ne vidi i za koju čak ni tako "maštoviti" novinari nemaju objašnjenje. Tada se, zapravo, pokazuje koliko je važno da se poštuju profesionalni standardi i kakve sve posledice može da ima ignorisanje svih etičkih pravila novinarstva.

Tako je u junu ove godine počelo suđenje dečku koji je svog oca ubio s 22 uboda nožem. Na suđenju, on se pravdao tezom da je otac pokušao da ga seksualno zlostavlja i da se njemu "zgrozio život" kada je osenio očev "penis na usnama".

Iako nesumnjivo medijski atraktivno, ovo suđenje prolazi skoro neopaženo u domaćoj štampi. Sasvim razumljivo, jer ovaj materijal nije zgodan nizašta čime se mediji inače bave u sličnim situacijama. S jedne strane, teško je bez ikakve sumnje stati na stranu okrivljenog (pre svega zbog činjenice da je oca, navodnog zlostavljača, ubo ni manje ni više nego 22 puta). S druge pak sasvim je moguće da dečko govori istinu. I šta ćemo sad? Ako je istina to što on kaže, da li je imao moralno pravo da masakrira oca? Na čiju stranu da se stane? Kako da se opravda ono o čemu bi mogli da svedoče jedino onaj koji je ubijen i onaj koji se pred sudom brani? Ko je tu krivac, a ko žrtva?

U javnim i privatnim raspravama o tretmanu osumnjičenih u medijima, novinari i urednici kao argument često navode tezu da čitalačka publika "traži" spekulacije i teorije o zločinima. Možda. Iako ne postoje nikakva istraživanja na tu temu, mora se dozvoliti mogućnost da je to tačno. Ali, ono gde publici svakako ne sme da se udovoljava – ma koliko to "tražila" – jeste neosnovano moralisanje, nekvalifikovano presuđivanje, opravdavanje jednih i istovremeno razapinjanje drugih osumnjičenih. Ako ni zbog čega drugog, ono zbog žrtava koje bi trebalo da budu ravnopravno tretirane.

Jer, čovek je čovek, a grob je grob.

TAMARA SKROZZA

To što si pio nije tvoj zločin

Retko kada se tako ogoljeno, tako brutalno prikazao jedan način razmišljanja koji krivi žrtvu za seksualni napad, a silovatelja pošteđuje odgovornosti i krivice, kao kada je reč o reakciji porodice i prijatelja Broka Tarnera, perspektivnog američkog plivača

Juna ove godine, plavooki dvadesetogodišnjak Brok Tarner, perspektivni i nagrađivani američki plivač, stipendista čuvenog Stenfordskog univerziteta, osuđen je na šest meseci zatvora i tri godine uslovne kazne jer je seksualno napastvovao devojkicu koja je bila u nesvesti. Sudija Aron Perski je obrazlažući presudu kazao da bi više od šest meseci zatvora mladiću uprospastilo život; o životu žrtve sudija valjda nije ni razmišljao. Do danas je peticiju za njegovu smenu potpisalo više od 1.200.000 ljudi. U tom periodu Perski je, za skoro isti zločin, nasilnika latinoameričkog porekla osudio na tri godine zatvora. Pravda se još jednom pokazala kao vrlo osetljiva na nečiji status, boju kože, klasu...

Međutim, ovaj slučaj nije samo zato izazvao ogromnu medijsku pažnju. Retko kada se tako ogoljeno, tako brutalno prikazao jedan način razmišljanja koji, u krajnjoj meri, krivi samu žrtvu za seksualni napad, pošteđujući silovatelja odgovornosti i krivice. Kako su govorili porodica i prijatelji Broka Tarnera, i on sam, školski je primer duboko ukorenjenih predrasuda koje postoje u svim svetovima, nezavisno od mesta gde neko živi, novca ili obrazovanja koji poseduje i protiv kojih moramo neprestano da se borimo.

O TIŠINI

U Sjedinjenim Američkim Državama ovaj slučaj je poseban i po tome što se krivična gonjenja za silovanja na kampusima veoma retko događaju. Iako je to tipičan zaplet u filmovima – bogat i uspešan tatin sin siluje devojkicu na žurki na kojoj se malo više popilo, a zatim istina izađe na videlo i

on biva osuđen – u realnosti se takvi zločini mahom prećutkuju. Istraživanja pokazuju da je oko 10 odsto devojaka na američkim koledžima pretrpelo neki tip seksualnog nasilja. Žrtve se uglavnom plaše kako će zajednica da reaguje. Političari govore o “kulturi seksualnog nasilja na univerzitetskim kampusima”, dok mediji pišu o načinima na koje univerziteti štite svoje uspešne atletičare od optužbi za isto. Naime, statistike pokazuju da su 20 odsto seksualnih napasnika sportisti, kao i da je tri puta veća mogućnost da neko ko je član bratstva na koledžu počinio seksualni napad od nekoga ko to nije. Ko siluje u ovom slučaju? Mladi, perspektivni, zdravi, obrazovani. Sve ovo je kompleksna pojava, ali ne može se prenebregnuti očigledno – reč je ovde o osećanju moći, o osećanju da je tuđe telo stvar koja se poseduje i koristi po sopstvenoj želji, o “muškosti” koja na taj način dokazuje svoju snagu i o okruženju koje o tome, u najbolju ruku, dobrim delom ćuti.

Jedna američka studentkinja je izjavila da slučaj Broka Tarnera pokazuje da silovatelji nisu uvek monstrumi, već “normalni ljudi sa kampusa”, kao i da je to prvi put da takav slučaj izađe u javnost sa svim najsitnijim detaljima.

O OPRAVDANJIMA

Tarner je marta ove godine proglašen krivim po svima tačkama optužnice – nameru da počinio silovanje nad intoksikiranom / osobom van svesti, penetraciju intoksikirane osobe i penetraciju osobe van svesti.

Šta se dogodilo u noći 17. januara 2015?

Dvadesetogodišnja devojkica je izaš-

la sa svojom mlađom sestrom na žurku, smejale su se, pila je alkohol, kako je sama priznala, prebrzo. Sledeće čega se seća je da se probudila na bolničkom nosilu, bila je naga, povređena, a na papirima koje je trebalo da potpiše pisalo je “žrtva silovanja”. Od tada je počela njena borba, kako ona spoljna tako i unutrašnja, borba žrtve da preživi duhovno, da je trauma potpuno ne obuzme. Veče pre, oko jedan sat posle ponoći, dva mladića su vozila bicikl, zastali su i ugledali Tarnera kako leži na goljoj devojkici koja se uopšte nije pomerala. Kada ih je video, nasilnik je pokušao da pobegne, ali su uspeali da ga zadrže dok nije došla policija. Žrtva je imala ozbiljne povrede na genitalijama. Tarner je kasnije tvrdio da nije primeatio da je žrtva bila bez svesti.

U javnosti su se potom pojavila pisma Tarnerovog oca, majke i drugarice iz detinjstva. Drugarica je u poruci sudiji, pre nego što je doneo presudu, napisala da je to samo bio slučaj dvoje mladih koji su se napili i učinili nešto zbog čega će zažaliti, idući čak dotle da kaže: “Ne krivim nju direktno za ovo jer to ne bi bilo u redu. Ali gde ćemo povući liniju i prestati da se brinemo o političkoj korektnosti svake sekunde i uvideti da se silovanja na kampusima ne dešavaju uvek zato što su ljudi silovatelji.” Zaključila je potom da je silovatelj onaj koji kidnapuje i siluje ženu dok ona ide ka parkingu, a ne dečak koji je malo više popio. Tarnerovi roditelji otišli su još dalje. Otac je tražio da njegov sin dobije uslovnu, a ne kaznu zatvora, jer nije fer da “zbog 20 minuta akcije plaća 20 godina”, tužući kako on više nije niti će biti onaj veseli mladić srdačnog osmeha. Svog

sina je predstavio kao žrtvu, kao mladića koji je bio pod velikim pritiskom da uspe, da se što bolje prilagodi, te da je upao u kulturu žurki i alkohola na Stenfordu, dok je majka pisala naširoko kako je njen sin pristojan, fin i pouzdan mladić, koji je pao u depresiju zbog prethodnih događaja i kako se ona sve vreme plaćući pita zašto mu se to dogodilo.

Niko od njih nije govorio o devojci koja nije pristala ni na kakav odnos sa Tarnerom, a koju je on seksualno zlostavljao. Niko nije govorio o njegovoj krivici i odgovornosti. Roditelji nisu ni spomenuli reči "silovanje", "pristanak", "počinilac". Za njih nije krivac osoba, već alkohol, okolnosti, pa i sama žrtva. Jasna dijagnoza jednog opasnog i rasprostranjenog mišljenja.

ZAVRŠNA REČ

Konačno, i sam Tarner se obratio sudiji u govoru koji je više ličio na priznanje pripremljeno za sastanak anonimnih alkoholičara. Istakao je da on nije više plivač, student (iz Stenforda je izbačen čim je krenula optužba), kao i da je sve što je radio palo u vodu. Uglavnom, pričao je o sebi zaključivši kako žali što je bio stensfordski čak i sjajan plivač jer u suprotnom novine ne bi pisale toliko o njemu, pa bi mogao donekle da zadrži svoj život. I verovatno je u pravu, što opet govori koliko su stvari postavljene na pogrešnim temeljima. Zatim je izrazivši žaljenje što je nekoga povredio, seksualno napastvovanje nazvao rezultatom "loše odluke i preteranog pića".

Žrtva je napisala potresno, dugačko pismo u kojem opisuje kako je prolazila i prolazi kroz strašnu traumu. Između ostalog, kazala je (integralno prenosimo deo u kojem se obraća Tarneru):

"Rekao si: bio sam pijan i nisam bio u stanju da donosim najbolje odluke, a nije ni ona. Alkohol nije izgovor. Da li je faktor? Da. Ali alkohol nije taj koji me je skinuo, penetrirao prstima, trljao

moje golo telo o pod. To što sam popila previše alkohola je amaterska greška koju priznajem, ali nije krivično delo. Svako u ovoj prostoriji je ili imao takvu noć, ili poznaje nekoga ko je žalio zbog toga što je popio malo više. Zažaliti zbog alkohola i seksualnog napada nije isto. Oboje smo bili pijani, razlika je u tome što ja tebe nisam skinula, dirala te neprikladno i pobešla. Eto u tome je razlika. (...) Rekao si: glupo od mene što sam pomislio da mogu da radim isto što i svi oko mene, a to je da pijem. Pogrešio sam. Opet kažem, nisi pogrešio jer si pio. Svi oko tebe me nisu seksualno napali. Pogrešio si što si uradio nešto što niko oko tebe nije, trljao svoj penis u erekciji o moje golo, bespomoćno telo u mraku, gde me ljudi sa žurke nisu više mogli videti niti zaštititi i gde me moja sestra nije mogla naći. To što si pio nije tvoj zločin. Cepanje mog donjeg veša kao da je omot bombona kako bi ubacio svoje prste u mene, to je tvoj zločin. Zašto i dalje objašnjavam ovo... (...) Rekao si da si u procesu organizovanja programa za srednjoškolce i studente u kojem ćeš da govoriš o svom iskustvu i 'protiv kulture alkoholisanja na kampusima

KAD OKOLINA SILOVATELJA PREDSTAVI KAO ŽRTVU: Seksualni zločini u studentskim kampusima u SAD

i seksualnog promiskuiteta koji ide uz to'. Kultura alkoholisanja na kampusima? O tome ćeš da govoriš? Misliš li da sam se protiv toga borila celu godinu? A ne o podizanju svesti o seksualnim napadima na kampusima, silovanju, ili učenju da se prepozna pristanak. Kultura alkoholisanja na kampusima. Ako želiš da pričaš sa ljudima o alkoholisanju, pođi na sastanak anonimnih alkoholičara. Shvataš li da problem sa alkoholom nije isto što i napiti se i pokušati da prisiliš nekoga na seks? Pokaži muškarcima kako da poštuju žene, a ne kako da manje piju. Kultura alkoholisanja i seksualni promiskuitet

koji ide uz to. Koji ide uz to... kao da je nuspojava. Kakve veze uopšte ima promiskuitet sa svim ovim? Ne vidim naslove u novinama: Brok Tarner, kriv zato što je pio mnogo i seksualni promiskuitet koji ide uz to (...) Na kraju si rekao: želim da pokažem ljudima da jedna noć u pijanom stanju može da vam uništi život. Život. Da uništi jedan život. Zaboravio si na moj. Dozvoli mi da parafraziram, želim da pokažem ljudima da jedna noć u pijanom stanju može da uništi dva života. Tvoj i moj. Ti si uzrok, ja sam posledica. Vukao si me sa sobom kroz sav ovaj pakao, vraćao me nazad u tu groznu noć iznova i iznova. Uništio si nam živote. Ako misliš da sam ja pošteđena, da sam izašla iz svega ovoga netaknuta, da sam srećna, dok si ti izvukao deblji kraj, varaš se. Niko nije pobedio. Svi smo poraženi, i pokušavamo da nađemo smisao u ovoj patnji. Tvoja šteta je konkretna: oduzete su ti titule, diplome... Moja je večna, nevidljiva i nosim je sa sobom. Oduzeo si mi vrednost, privatnost, energiju, vreme, bezbednost, intimnost, samopouzdanje i moj sopstveni glas, sve do danas."

JELENA JORGAČEVIĆ

Točak nasilja

Cilj tretmana koji se naslanjaju na ovaj model jeste da nasilnici razviju nove obrasce, da nauče da je partnerka ravnopravna, da izgrade odnos poverenja i poštovanja

Dalut model borbe protiv porodičnog nasilja osnova je prema kojoj su mnoge zemlje oblikovale mehanizme za rešavanje ovog problema. Ime je dobio po gradu Dalutu u Minesoti, gde je razvijen. Primenjuju ga i centri za socijalni rad u Srbiji, kada rade procenu rizika od nasilja u porodici ili tokom tretmana nasilnika.

Dalut model polazi od pretpostavke da muškarci koriste nasilje u partnerskom odnosu kako bi ostvarili moć i kontrolu nad ženom. Mehanizmi preko kojih to ostvaruju grafički su prikazani kao krug ili točak. Poster sa grafičkim prikazom "točka nasilja" mogu se videti u brojnim institucijama koje se bave porodičnim nasiljem. Bledožuti točak na ljubičastoj pozadini može se naći i u Srbiji, u savetovalištim a za brak i porodicu, a štampao ga je Autonomni ženski centar.

Prema Dalut modelu, žene i deca su pod rizikom od nasilja zbog svog nejednakog društvenog, ekonomskog i političkog položaja u društvu. Tretmani nasilnika, baš zato, u fokus stavljaju potrebu da nasilnik uvidi činjenicu da su žena i dete u gorem položaju, a da on, kroz nasilje, zloupotrebljava tu nejednakost da bi nad njima ostvario nadmoć i kontrolu. Dalut model ne prihvata tezu da porodično nasilje proističe iz lične patologije nasilnika, već iz osećaja povlašćenosti koji patrijarhalno društvo usađuje i podstiče kod nasilnika. Upravo zbog uverenja da nije reč o patologiji, Dalut je osnova većine programa u kojima nasilnici menjaju svoja uverenja i ponašanje.

Glavna alatka za razumevanje obrazaca nasilničkog ponašanja jeste "točak moći i kontrole", koji obuhvata fizičko, seksualno, psihičko i sve druge oblike zlostavljanja. Točak uključuje osam stavki.

Zastrašivanje – nasilnik vas zastrašuje pogledom, postupcima ili glasom, viče i raspravlja se, zahteva da govorite ono što želi da čuje, lomi stvari i uništava vašu imovinu, zlostavlja kućne ljubimce, pokazuje oružje;

Psihološko i emotivno zlostavljanje – ignoriše vas, odbija da razgovara, omalovažava vas, psuje, naziva pogrdnim imenima, kritikuje vas, podsmeva se, čini da se osećate krivom, da mislite loše o sebi ili mislite da ste ljudi;

Izolacija – kontroliše gde ste, šta radite, šta čitate, ograničava vam kretanje, prati vas, pretura vam po stvarima, prisluškuje vaše razgovore, pokušava da vas odvoji od prijateljica i prijatelja, nagovara vas da napustite posao;

Ekonomsko zlostavljanje – sprečava vas da nađete ili zadržite posao, oduzima vam novac, ne daje vam dovoljno novca, postavlja uslove pod kojima će vam dati novac, traži da ga molite za novac, da opravdavate svoje troškove, ne dozvoljava vam uvid u kućni budžet;

Muške privilegije – sam donosi sve odluke, smatra da kao žensko treba da

činite onako kako on kaže, smatra da treba da odobri sve što radite, govori te, kako se oblačite, očekuje da pristajete na seks kad god on to želi;

Ucene, pretnje, prinuda – preti da će vas ostaviti, da će povrediti vas, vašu porodicu, prijatelje, preti samoubistvom, preti da će vas prijaviti vlastima i oduzeti vam decu, primorava vas da odustanete od tužbe, prisiljava vas na nezakonite radnje;

Korišćenje dece – krivi vas i optužuje za nešto što su deca uradila, koristi decu za prenošenje poruka namenjenih vama, vredi vas, omalovažava i ponižava pred decom, podstiče decu da vas ne poštuju, koristi alimentaciju da njome demonstrira moć, preti vam oduzimanjem dece;

Umanjivanje, poricanje i okrivljivanje – umanjuje ozbiljnost zlostavljanja, odgovornost za zlostavljanje prebacuje na vas (tvrđi da ste ga izazvali) ili na alkohol i druge supstance koje zloupotrebljava, negira da se zlostavljanje desilo.

Točak je dizajniran tako da nasilnici u njemu prepoznaju svoje obrasce ponašanja. Cilj tretmana koji se naslanjaju na Dalut model jeste da nasilnici razviju nove obrasce, da nauče da je partnerka ravnopravna, da izgrade odnos poverenja i poštovanja, kao i oblike ponašanja koji ne ugrožavaju partnerku.

Kritičari Dalut modela fokusiraju se na to što je on zasnovan na pretpostavci patrijarhalnog obrasca razmišljanja kod nasilnika, te da je neupotrebljiv kada je reč o nasilju u istopolnim partnerskim odnosima. J. G.

Urednica dodatka: Jovana Gligorijević, **Novinarke:** Biljana Vasić, Tatjana Tagirov, Jelena Jorgačević Ivana Milanović Hrašovec i Tamara Skroza,

Dokumentacija: Dragoslav Grujić, **Urednik fotografije:** Milovan Milenković, **Fotografije:** agencija FoNet i Milovan Milenković,

Grafičko oblikovanje: Ivan Hrašovec, **Slog:** Tanja Stanković, **Lektura:** Živana Rašković, **Korektura:** Stanica Milošević

Dodatak je objavljen u nedeljniku Vreme u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog dodatka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske Unije. Sadržaj dodatka odgovornost je isključivo nedeljnika Vreme i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec